

Szczecin

pracownia badań
i innowacji społecznych

stocznia

Ewaluacja Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego

edycja 2017

Raport przygotował:

Rafał Rudnicki

Warszawa-Szczecin, maj 2017

Wstęp

Poniższa prezentacja stanowi raport z ewaluacji Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego 2017 (SBO). Raport został przygotowany przez Fundację Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” na zlecenie Biura ds. Organizacji Pozarządowych Urzędu Miasta Szczecina.

Przedmiotem raportu jest ocena przebiegu i skutków Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego na podstawie zebranego przez realizatora zlecenia materiału empirycznego. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od kwietnia do maja 2017.

Niniejszy raport zawiera wnioski z badania oraz rekomendacje dla przyszłych edycji Budżetu Obywatelskiego. Mają one zarówno charakter operacyjny (są wskazówkami dla Urzędu Miasta jak skutecznie może przeprowadzić proces w kolejnej edycji SBO), jak i strategiczny (dotyczą zmian postulowanych na szerszą skalę, w perspektywie kilku kolejnych edycji Budżetu).

METODOLOGIA BADANIA

Metodologia badania

Ewaluacja Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego 2017 składała się z trzech elementów:

- ✓ **internetowej ankiety (CAWI)** z wnioskodawcami. Łącznie zebrano ankiety od 63 osób (40% wszystkich wnioskodawców). Celem badania było poznanie opinii wnioskodawców o procesie oraz stworzenie profilu społeczno-demograficznego osób składających wnioski.
- ✓ **analizy danych zastanych** w postaci zbioru danych z głosowania, z etapu składania wniosków i ich weryfikacji – w odniesieniu do informacji nt. populacji Szczecina. Tam, gdzie było to możliwe, dane te zostały również porównane z wcześniejszymi edycjami Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego oraz procesami przeprowadzonymi w innych miastach o podobnej liczbie ludności (tzn. Lublin, Gdańsk, Bydgoszcz).
- ✓ **omówienie wyników** badania z osobami zajmującymi się prowadzeniem Budżetu w Urzędzie Miasta.

ZGODNOŚĆ MODELU SBO ZE STANDARDAMI

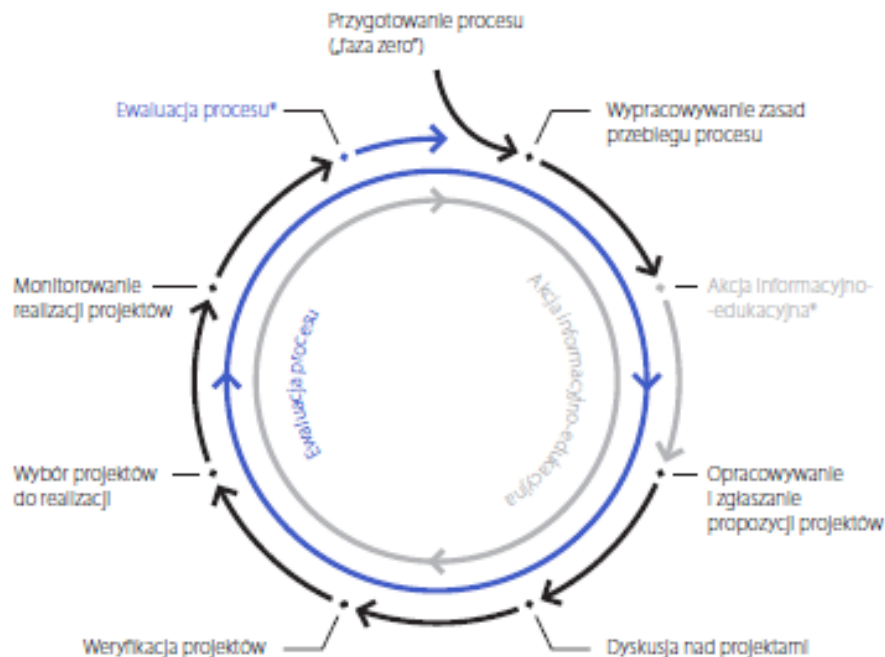
Standardy Budżetów Partycypacyjnych w Polsce

- ✓ Budżet Partycypacyjny (zwany też Obywatelskim) w warunkach polskich jest stosunkowo nowym instrumentem włączania mieszkańców w proces zarządzania miasta (pierwszy raz w Polsce został wprowadzony przez samorząd Sopotu w 2011 roku). W ciągu kilku lat zyskał sporą popularność, czego przejawem jest nie tylko liczba samorządów, które go wprowadziły, ale również rozwój refleksji prowadzonej zarówno przez jego praktyków jak i teoretyków. Jedną z najważniejszych publikacji jakie dotychczas powstały w tym temacie są „Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce”*. Zawiera ona wskazówki jak należy prowadzić proces, które stworzone zostały przez osoby doskonale znające wprowadzone w polskich miastach budżety partycypacyjne oraz ich kontekst instytucjonalny i społeczny.
- ✓ Standardy są przydatnym narzędziem pozwalającym na ocenę przyjętego w danym mieście modelu Budżetu, także na użytek ewaluacji. Budżet Partycypacyjny jako proces posiada określone etapy, które służą nie tylko usprawnieniu realizacji, ale również spełnieniu nadrzędnych celów takich jak np. włączenie mieszkańców w proces decyzyjny, edukację mieszkańców na temat zadań samorządu i zarządzania miastem, pobudzenie ich aktywności społecznej i zainteresowania dobrem wspólnym czy rozwój kapitału społecznego. Autorzy publikacji proponują pewien schemat realizacji Budżetu, który na podstawie ich doświadczenia w największym stopniu stwarza warunki do zrealizowania ww. celów.

* „Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce” Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa, 2013

Szczeciński Model Budżetu Obywatelskiego

Etapy budżetu partycypacyjnego

Źródło: „Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce” Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa, 2013, s. 12

- ✓ Proponowany przez autorów publikacji model składa się z ośmiu etapów.
- ✓ Pokrywają się one w większości z modelem wypracowanym w ramach Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego. **Wyjątkiem jest brak wyodrębnionego etapu deliberacji mieszkańców nad własnymi potrzebami oraz propozycjami zadań.**
- ✓ Organizatorzy procesu wykonali pewne działania w tym kierunku (spotkanie w Urzędzie Miasta z mieszkańcami 8 września 2016 roku), jednak naszym zdaniem **właściwe jest rozbudowanie tego elementu procesu w kolejnych edycjach Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego**

Deliberacja w ramach Budżetów Obywatelskich

Istnieje szereg argumentów za wprowadzeniem do Budżetu Obywatelskiego elementów deliberacji (w postaci np. spotkań, warsztatów, dyskusji angażujących mieszkańców), m.in.:

- ✓ mogą one pobudzać mieszkańców do zastanowienia się nad sprawami miasta i najbliższej okolicy. Dzięki temu mieszkańcy lepiej rozpoznają własne potrzeby, co przekłada się na powstanie lepszych (bardziej adekwatnych) projektów oraz bardziej świadome głosowanie (oparte o zdefiniowane potrzeby).
- ✓ stanowią przestrzeń spotkania różnych osób i instytucji działających na poziomie miasta (mieszkańców, radnych, urzędników miejskich). Są okazją do zapoznania się z perspektywą innych osób i środowisk, poznania ich racji oraz potrzeb. Posiadają więc walor edukacyjny i potencjał do rozwoju kapitału społecznego w mieście.

Miejsce deliberacji w procesie

- ✓ Autorzy „Standardów...” postulują wprowadzenie deliberacji w dwóch momentach całego procesu: przed zgłaszaniem propozycji zadań oraz przed głosowaniem.
- ✓ Na podstawie znanych nam przykładów Budżetów, w których wdrożono oba te rozwiązania, **rekomendujemy położenie nacisku na wprowadzenie dyskusji przed złożeniem wniosków**, tak aby mieszkańcy mogli wspólnie zdiagnozować potrzeby, pozyskać informacje na temat składania i tworzenia wniosków, a także spotkać się z osobami o podobnych zainteresowaniach i pomysłach (co powinno zaowocować wspólnym wypracowaniem i zgłaszaniem wniosków). Istnieje szereg przetestowanych przez inne samorzady rozwiązań, które mogą stanowić inspiracje np. „maratony pisania projektów” (obecne np. w Warszawie), czy też seria warsztatów organizowanych w krakowskich dzielnicach (warto podkreślić, że jeden z nich został przygotowany i przeprowadzony z myślą o włączeniu do procesu osób niesłyszących).
- ✓ Znacznie mniej skutecznym rozwiązaniem jest przeprowadzenie dyskusji nad projektami już złożonymi, przed etapem głosowania. W znanych nam procesach miały one przed wszystkim funkcję promocyjną (wnioskodawcy przedstawiali swoje propozycje innymi mieszkańcom). W praktyce nie udało się wypracować formuły, która pozwoliłaby na szersze uczestnictwo mieszkańców w takich spotkaniach. Skuteczniejsze wydaje się więc **stworzenie przyjaznej platformy internetowej na której projekty mogłyby być prezentowane i dyskutowane** (tego typu rozwiązania stworzone zostały m.in. dla budżetu obywatelskiego w Łodzi).

ŚRODKI NA BUDŻET OBYWATELSKI

Kwota przeznaczona na Budżet Obywatelski

Kwota przeznaczona na BO
w mln zł

Udział BO w wydatkach miasta

Kwota przeznaczona na BO w
przeliczeniu na mieszkańca (w zł)

Udział BO w wydatkach
miasta na inwestycje

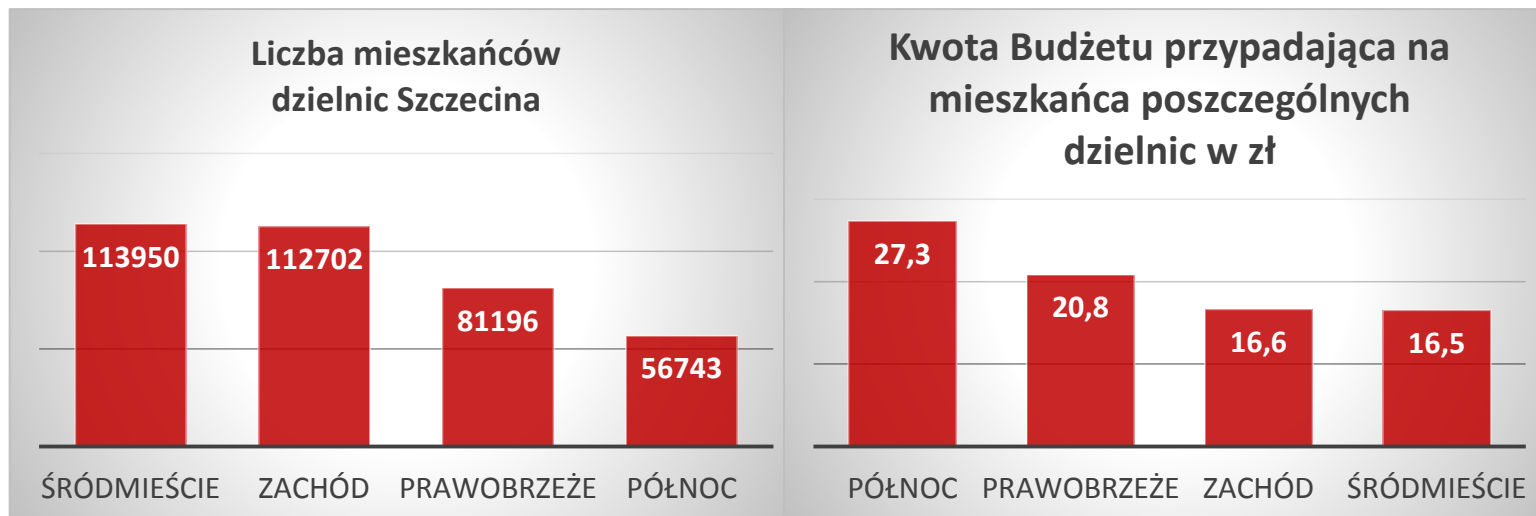
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Kwota przeznaczona na Budżet Obywatelski

- ✓ Kwota przeznaczona na Budżet Obywatelski w Szczecinie rośnie z edycji na edycję (począwszy od 5 mln zł w 2014 roku do 7 mln w 2017 roku). Obecny jej poziom nie odbiega znacząco od kwot przeznaczonych na Budżet Obywatelski w innych miastach zarówno w liczbach bezwzględnych jak i w przeliczeniu na jednego mieszkańca, choć są oczywiście przykłady miast o znacząco większych budżetach (np. w podobnym liczbie mieszkańców Lublinie do rozdysponowania było w ostatniej edycji Budżetu Obywatelskiego 15 mln złotych).
- ✓ Niektórzy badacze zajmujący się tematyką budżetów obywatelskich (por: W. Kęłowski „Budżet Partycypacyjny. Ewaluacja”) postulują, aby dążyć do ciągłego zwiększenia się kwoty przeznaczonej na budżet. Niewątpliwie możliwość decydowania o większej kwocie pieniędzy zwiększa poczucie sprawstwa mieszkańców i jest zachętą do udziału w procesie. Trudno jest jednak jednoznacznie określić „docelowy” poziom wydatków w ramach BO.

Kwoty przeznaczone na dzielnice

- ✓ W kontekście kolejnych edycji Budżetu Obywatelskiego **warto rozważyć zróżnicowanie kwot przeznaczonych dla poszczególnych dzielnic w taki sposób, aby wziąć pod uwagę ich charakterystykę, np. zróżnicowanie pod względem liczby mieszkańców** (co sprawia, że kwota przeznaczona z Budżetu Obywatelskiego na jednego mieszkańca bardzo się od siebie różni – patrz poniższe wykresy). Najprostszym rozwiązaniem, stosowanych w innych miastach w Polsce np. w Dąbrowie Górniczej, jest wprowadzenie algorytmów obliczających kwotę dla dzielnic proporcjonalnie do liczby osób, które w nich zamieszkują (plus jednolita dla wszystkich dzielnic kwota bazowa). Istnieją również inne, bardziej skomplikowane systemy wyliczania kwoty dla obszarów służące redystrybucji środków pomiędzy rejonami o różnym stopniu rozwoju – uwzględniają one m.in. stan infrastruktury miejskiej czy też status społeczno-ekonomiczny ludności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

SKŁADANIE PROPOZYCJI ZADAŃ

Liczba zgłoszonych propozycji zadań

- ✓ W dotychczasowych edycjach Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego mieszkańcy złożyli zróżnicowaną liczbę propozycji zadań. Porównując ze sobą poszczególne edycje do siebie należy brać pod uwagę, że z edycji na edycję zmieniały się zasady składania wniosków.
- ✓ **Liczba wniosków nie jest celem samym w sobie.** Może być ich mniej, ale za to lepszej jakości i/lub angażujące większą liczbę mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Inkluzyjność procesu na etapie składania wniosków

- ✓ Znacznie ważniejsze niż sama liczba złożonych wniosków jest to, na ile etap ten jest inkluzyjny, a więc czy z edycji na edycję stwarza możliwość włączania się w proces nowych mieszkańców.
- ✓ Z przeprowadzonych analiz wynika, że **wnioski składają również zupełnie nowe osoby**. Na podstawie analizy zebranych danych możemy powiedzieć, że aż 72% wnioskodawców z edycji 2017 nie złożyło wniosków we wcześniejszej edycji (2016) a 41% osób złożyło wniosek po raz pierwszy.

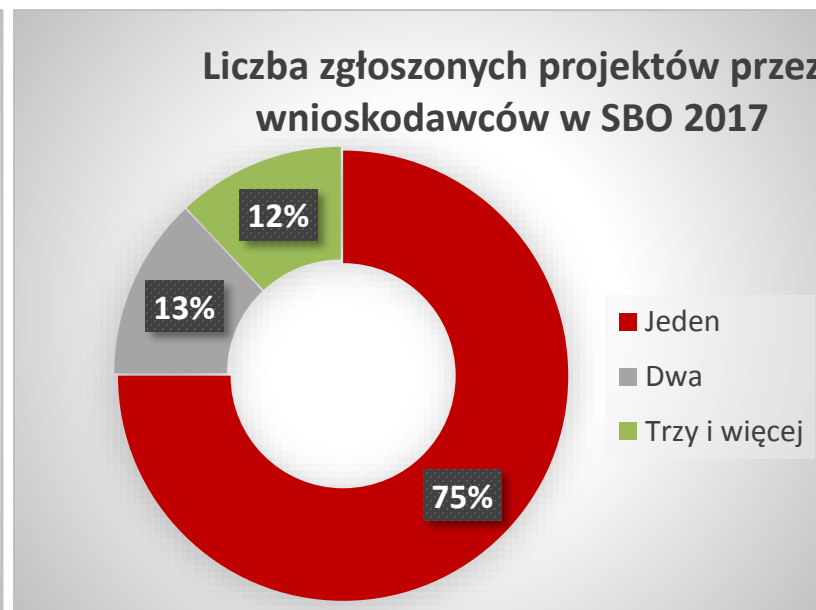
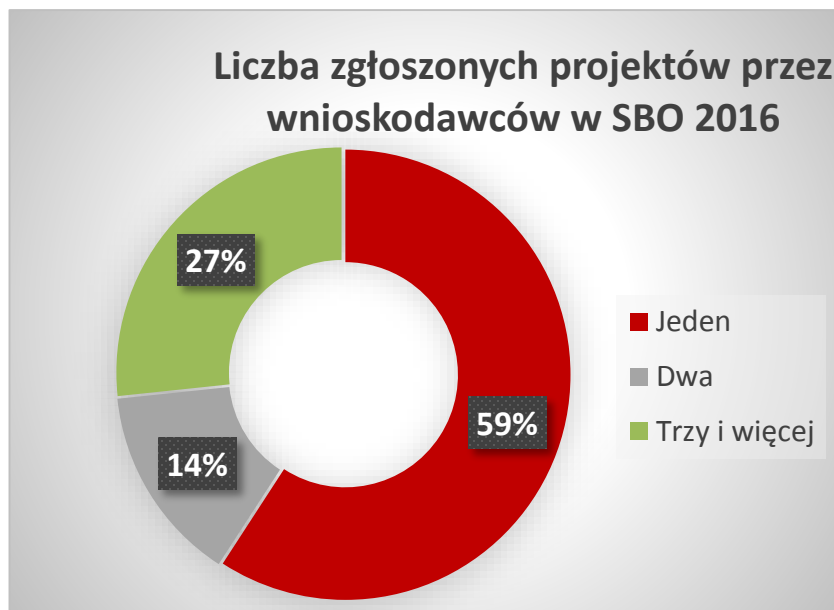
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych oraz zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

Przygotowanie propozycji zadań

- ✓ Jednym z głównych celów Budżetów Obywatelskich jest rozwój kapitału społecznego. Dlatego też istotne jest, aby proces tworzenia projektów miał charakter zespołowy – angażował jak największą liczbę osób oraz przyczyniał się do tworzenia nowych powiązań pomiędzy mieszkańcami na poziomie lokalnym.
- ✓ W nieco mniej niż połowie przypadków (48%) projekty były przygotowywane przez kilka osób, przy czym stosunkowo rzadko (14% przypadków) stało się to pretekstem do nawiązania kontaktów na poziomie dzielnicy. **Odsetek ten można więc zwiększyć poprzez stworzenie sytuacji, w których przyszli wnioskodawcy będą mogli spotkać się i wymienić pomysłami** (mogą to być spotkania/dyskusje przed składaniem wniosków, ale również stworzenie internetowej giełdy pomysłów).
- ✓ W wymyślanie projektu zaangażowanych jest średnio ok. dwóch osób. Na tej podstawie można oszacować, że oprócz 155 osób wpisanych we wnioskach jako autorzy projektów, w ich wymyślanie zaangażowanych było 320 innych osób.

Liczba zgłoszonych propozycji zadań

- ✓ W Szczecińskim Budżecie Obywatelskim każdy mieszkaniec może złożyć dowolną liczbę propozycji zadań. O ile zdarzały się przypadki, że jedna osoba składała po kilka wniosków (w zależności od edycji nawet po 7-8) zdecydowana większość wnioskodawców składa po jednym wniosku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zastanych

Związek wnioskodawcy z dzielnicami

- ✓ W niektórych miastach wprowadzane są ograniczenia polegające na możliwości składania wniosków wyłącznie w dzielnicy, w której jest się zameldowanym. Zebrane dane wskazują, że **pomimo braku takiego obowiązku, wnioskodawcy SBO 2017 w zdecydowanej większości składają propozycje zadań dla dzielnicy, w której mieszkają.**

PROFIL WNIOSKODAWCÓW

Profil wnioskodawców

- ✓ W ramach ankiety ewaluacyjnej wnioskodawcy zostali poproszeni o podanie podstawowych informacji społeczno-demograficznych, takich jak: płeć, poziom wykształcenia, sytuacja zawodowa oraz wcześniejsza aktywność obywatelska na różnych polach.
- ✓ Dane te pozwalają na stworzenie profilu wnioskodawcy i określenie grup, które w niewystarczający sposób angażują się na tym etapie procesu.
- ✓ Z punktu widzenia celów Budżetu Obywatelskiego (rozwój społeczeństwa obywatelskiego) istotne bowiem jest, aby był to proces włączający jak najszersze grupy społeczne.

Wiek wnioskodawców

- ✓ Wśród wnioskodawców najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku od 25 do 44 lat.
- ✓ **Szczególnie słabo reprezentowaną grupą były natomiast osoby poniżej 24 r.ż.** Warto zaznaczyć, że istnieją sprawdzone rozwiązania, które pobudzają tę grupę do składania wniosków, np. projekt prowadzony w szkołach przez Fundację Dialogu na warszawskim Targówku (model powielany obecnie w innych dzielnicach Warszawy).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych oraz zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

Wykształcenie wnioskodawców

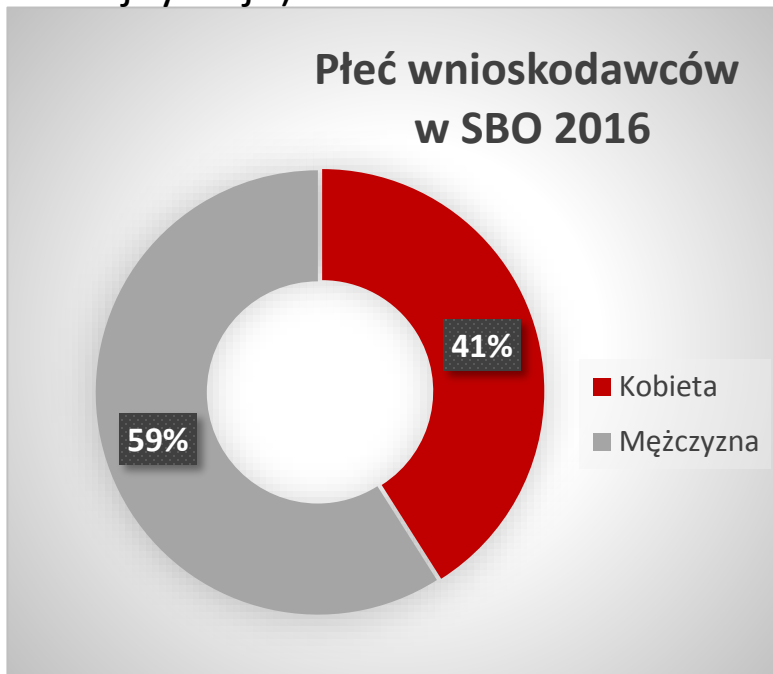

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

- ✓ **Wnioskodawcy są grupą osób ponadprzeciętnie wykształconą**
- ✓ Głównym czynnikiem jest ich wiek – wśród wnioskodawców stosunkowo mniej jest osób starszych oraz młodych.
- ✓ Jednocześnie jednak może to wskazywać na dość wysoki „próg wejścia” w proces. Stworzenie koncepcji własnego projektu i wpisanie go we wniosek wymaga posiadania odpowiednich kompetencji.

Płeć wnioskodawców

- ✓ Niepokojącym zjawiskiem jest bardzo niski udział kobiet wśród wnioskodawców (w edycji 2016 stanowiły one 41% wnioskodawców, w 2017 zaledwie 30%).
- ✓ Niski poziom partycypacji kobiet może być skutkiem dość dużego „upolitycznienia” procesu na tym etapie. Znacząco część wnioskodawców stanowią radni miasta/osiedli, którzy w większości są mężczyznami (por. kolejny slajd).

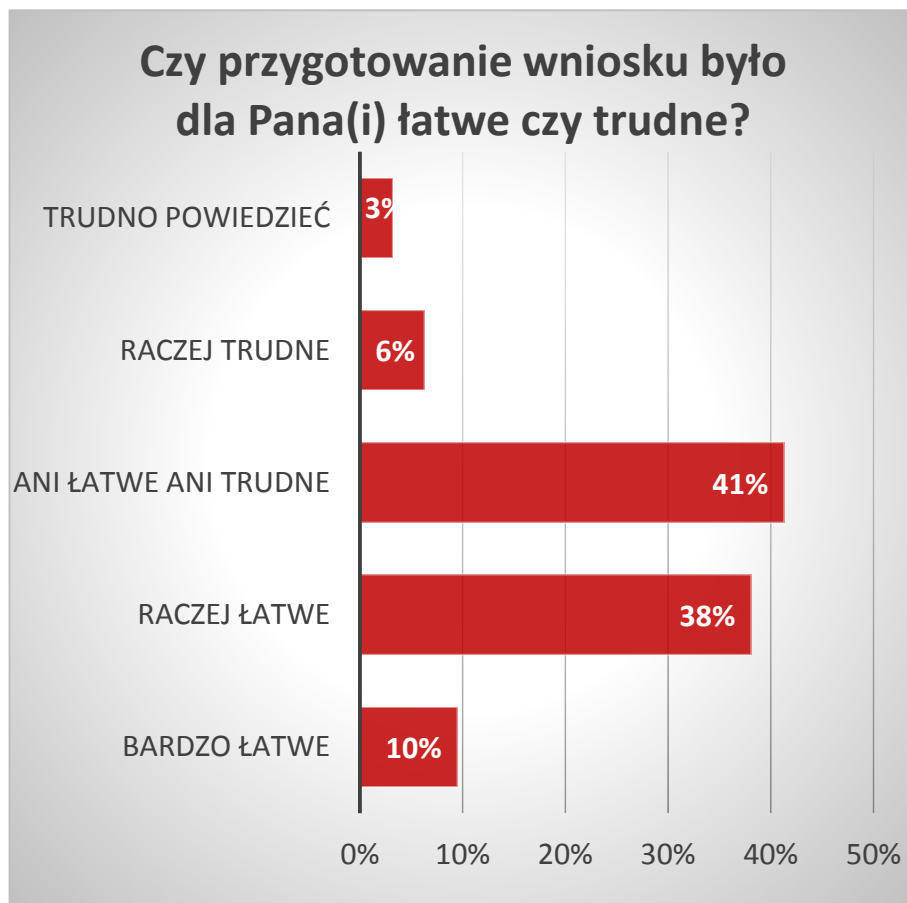
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Aktywność społeczna wnioskodawców

- ✓ Z odpowiedzi zebranych w badaniu ankietowym wynika, że wnioskodawcy są grupą ponadprzeciętnie aktywną na polu obywatelskim oraz społecznym:
 - 92% głosowało w ostatnich wyborach samorządowych (frekwencja w Szczecinie wyniosła 35,4%)
 - 78% w ciągu ostatnich 12 miesięcy uczestniczyła w działaniach na rzecz dobra wspólnego
 - 41 % działa w organizacjach społecznych i/lub grupach nieformalnych
 - 22% pełni funkcje publiczne (radny miasta/osiedla)
 - 19% miało wcześniejsze doświadczenia w składaniu wniosków o finansowanie własnych projektów
- ✓ Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że **na etapie składania wniosków Budżet zmobilizował osoby, które już wcześniej były ponadprzeciętnie aktywne społecznie.**

WSPARCIE NA ETAPIE TWORZENIA PROPOZYCJI ZADAŃ

Wsparcie wnioskodawców

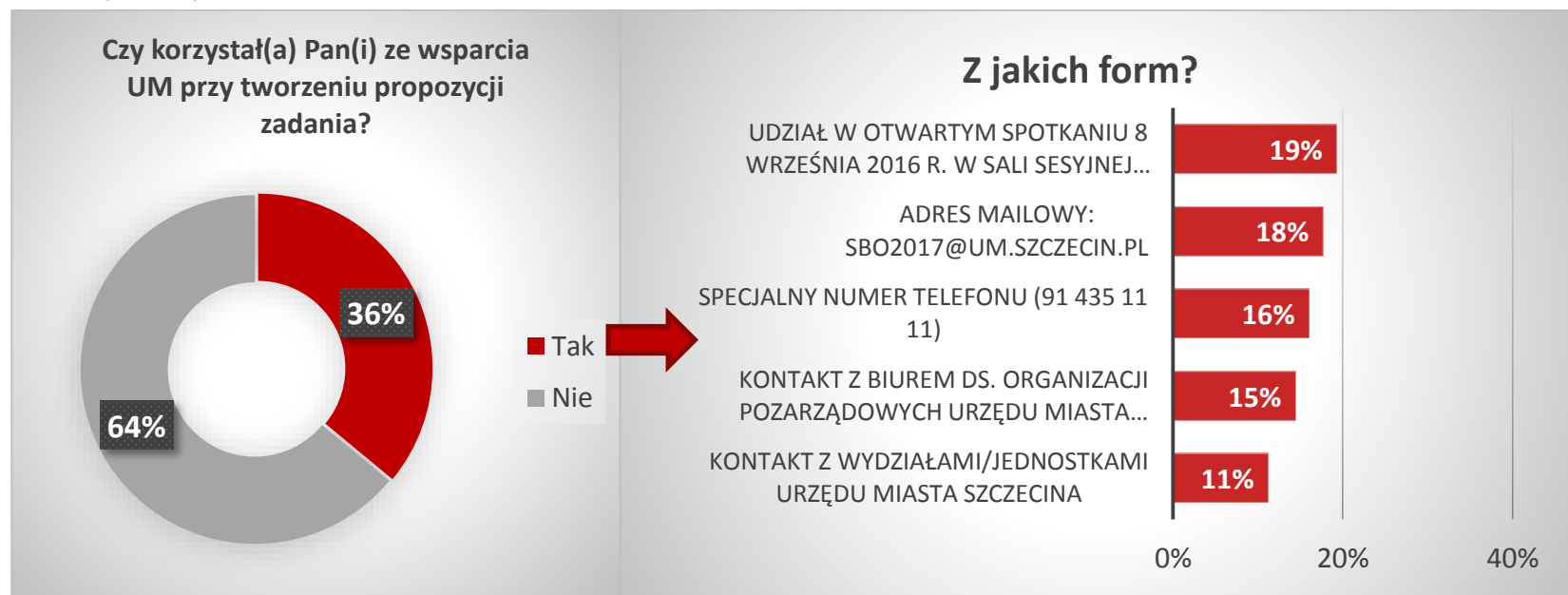

- ✓ Zdaniem większości osób, które złożyły wnioski, ich **wypełnienie nie stanowiło dużego wyzwania**. Należy jednak wziąć pod uwagę to, że część tej grupy posiada wcześniejsze doświadczenie - zarówno z poprzednich edycji Budżetu jak i innych konkursów grantowych.
- ✓ Największe trudności sprawiało natomiast stworzenie kosztorysu.
- ✓ **Szacowanie kosztów projektów ułatwiłoby publikowanie przykładowych kosztorysów weryfikowanych na podstawie realizacji zadań z kolejnych edycji.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

Wsparcie wnioskodawców

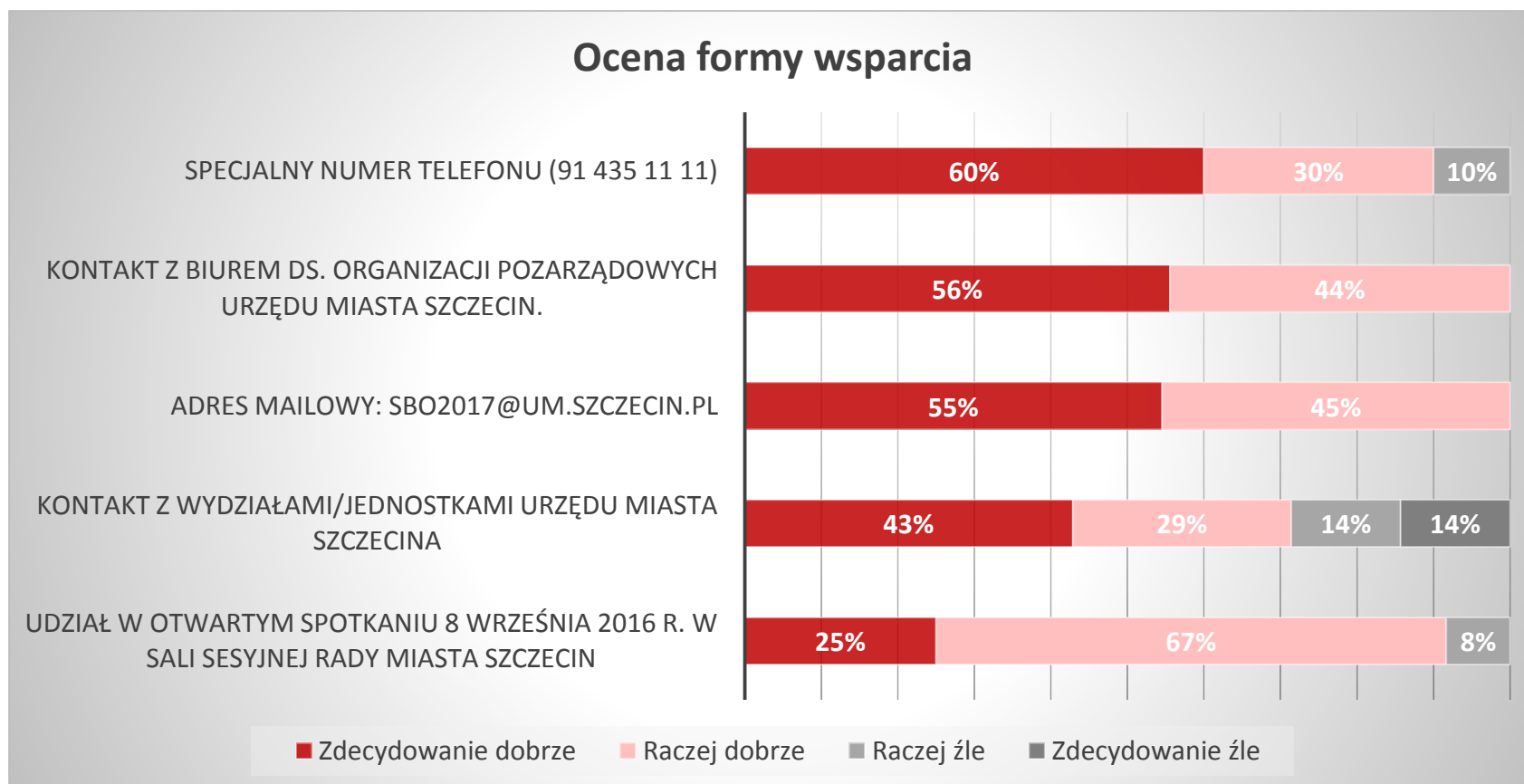
- ✓ Wnioskodawcy na etapie tworzenia projektu mogli skorzystać z różnych form wsparcia udzielanego zarówno przez organizatora procesu (Biura ds. Organizacji Pozarządowych) jak i poszczególne wydziały/jednostki merytoryczne Urzędu Miasta.
- ✓ Z tych możliwości skorzystał stosunkowo niewielki odsetek wnioskodawców (36%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

Wsparcie wnioskodawców

- ✓ Wnioskodawcy, którzy skorzystali ze wsparcia, w zdecydowanej większości ocenili je pozytywnie. Co więcej, **projekty tych osób były rzadziej odrzucane na etapie weryfikacji (co potwierdza zasadność podjętych działań)**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

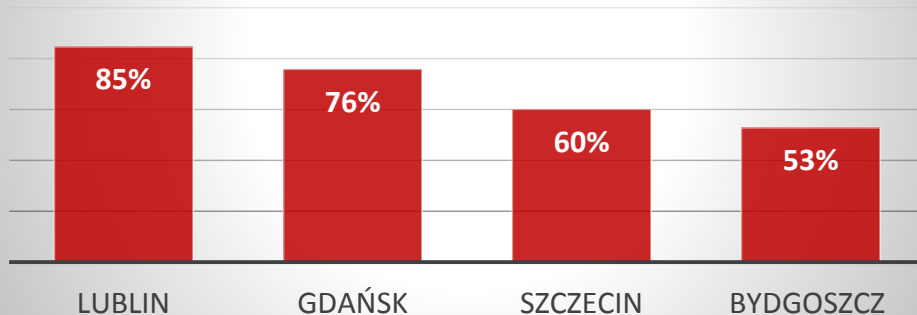
ETAP WERYFIKACJI WNIOSKÓW

Zasady weryfikacji wniosków

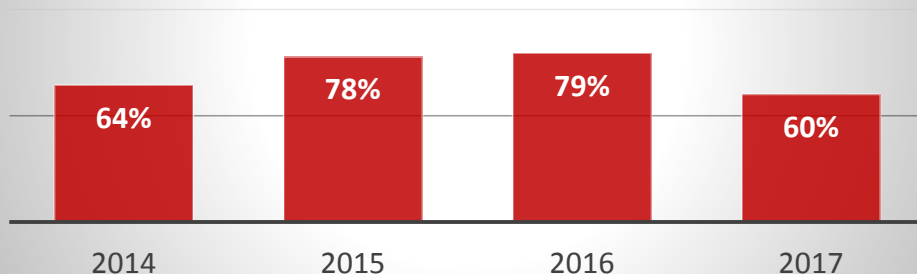
- ✓ Etap weryfikacji jest kluczowy z punktu widzenia zaufania społecznego do procesu. W przypadku wszelkich nieprawidłowości istnieje duże ryzyko utraty zaufania, frustracji i rezygnacji z uczestnictwa w Budżecie przez mieszkańców. Dlatego też organizator powinien położyć jak najwięcej starań, aby osoby składające wnioski nie miały po etapie weryfikacji poczucia krzywdy. Powinien również zapewnić warunki, aby wnioskodawcy mogli uczyć się na błędach (dlatego tak ważne jest przekazywanie możliwie jak najbardziej wyczerpującej informacji zwrotnej).
- ✓ **Weryfikacja powinna więc mieć charakter wyłącznie charakter formalno-techniczno-prawny**, tj. ustalać, czy dany projekt wpisuje się w zakres zadań gminy, nie jest sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa (w tym aktami prawa miejscowego, czyli np. planami zagospodarowania przestrzeni czy lokalnymi dokumentami strategicznymi) oraz nie przekracza kwoty dedykowanej na projekty realizowane w ramach budżetu obywatelskiego w danej lokalizacji.
- ✓ **Ustalanie zasadności projektu powinno odbywać się wyłącznie na etapie głosowania przez samych mieszkańców**. Niedopuszczalne jest, aby członkowie ciał opiniujących wnioski w trakcie weryfikacji kierowali się innymi przesłankami niż te, które zostały zapisane w regulaminie procesu.

Podstawowe informacje

Odsetek propozycji zadań dopuszczonych do głosowania po weryfikacji w wybranych miastach

Odsetek propozycji zadań dopuszczonych do głosowania po weryfikacji w różnych edycjach SBO

- ✓ W Szczecińskim Budżecie Obywatelskim (szczególnie w jego ostatniej edycji) stosunkowo duży odsetek projektów nie został dopuszczony do głosowania na etapie weryfikacji.
- ✓ Sytuacja ta jest niekorzystna z punktu widzenia kolejnych edycji – jak wynika z ankiety, **osoby których projekty nie zostały dopuszczone do głosowania stosunkowo rzadziej chcą brać udział w kolejnych edycjach Budżetu.**

Uwagi do etapu weryfikacji złożone przez wnioskodawców

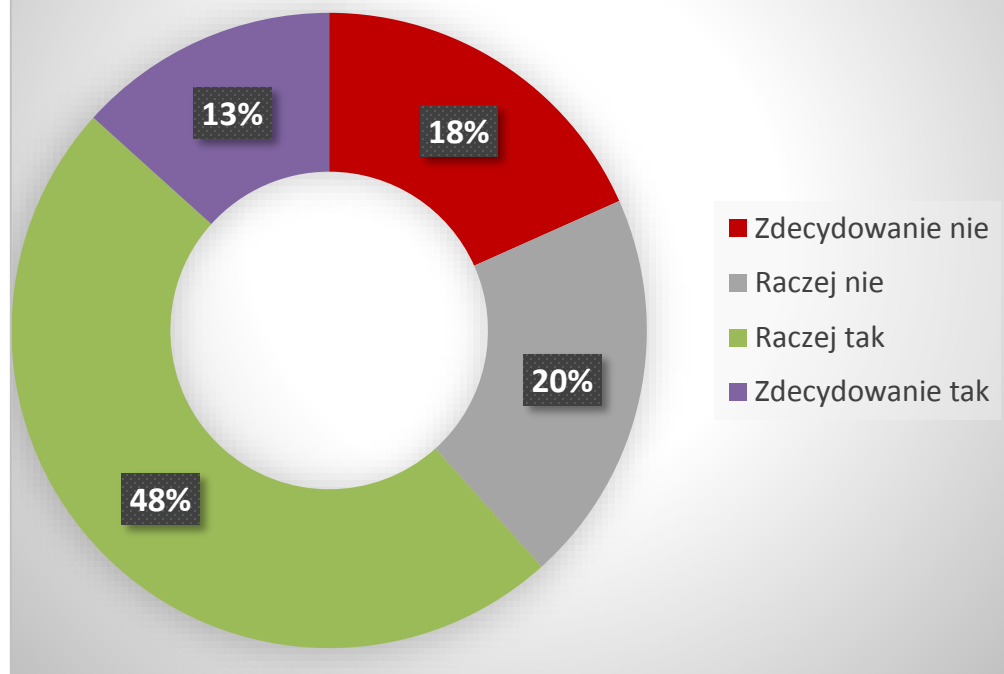
- ✓ W ankiecie ewaluacyjnej wnioskodawcy mieli możliwość zgłoszenia uwag do etapu weryfikacji. Na ich podstawie można stwierdzić, że etap ten budzi bardzo dużo emocji i kontrowersji. Uwagi dotyczyły:
 - **konfliktu interesów u członków Zespołu Opiniującego.** Wnioskodawcy zwracali uwagę na konflikt interesów związany ze składaniem przez członków Zespołu własnych projektów. Co prawda w regulaminie procesu istnieje zapis, który reguluje tę sytuację (w takich sytuacjach członek Zespołu jest wyłączany z oceny własnego wniosku), ale pomimo to wnioskodawcy mają poczucie niesprawiedliwości. Radni, tak samo jak inni mieszkańcy, nie mogą zostać wyłączeni z procesu (ponadto takie ograniczenie byłoby stosunkowo łatwe do obejścia – wystarczyłoby złożyć własny projekt z pomocą innej osoby). Organizator procesu może natomiast silniej zaakcentować, że jest świadomy problemu i stara się mu przeciwdziałać (np. prosząc członków zespołu o podpisanie na początku udziału w Zespole specjalnego oświadczenia).
 - **wykraczanie w ocenie przez członków Zespołu Opiniującego poza ramy określone w regulaminie.** Aby proces nie generował konfliktów i frustracji wnioskodawców, w procesie oceny należy bezwzględnie przestrzegać kryteriów zapisanych w regulaminie. Rolą Zespołu Opiniującego powinno być rozstrzygnięcie sytuacji wątpliwych, niejednoznacznych w których wydziały/jednostki merytoryczne nie są w stanie spójnie ocenić czy wniosek spełnia zapisane w regulaminie kryteria. Tylko takie wnioski powinny być przedmiotem dyskusji. Pozostałe (tzn. pozytywnie zaopiniowane przez wydziały/jednostki merytoryczne) powinny być automatycznie przyjęte do etapu głosowania.

Uwagi do etapu weryfikacji złożone przez wnioskodawców

- ✓ Wnioskodawcy zwracali uwagę na brak spójności w ocenie merytorycznej tych samych propozycji zadań przez różne wydziały/jednostki. Organizator procesu powinien dążyć do sytuacji w której wydziały/jednostki wydają jednoznaczną opinie, np. poprzez organizacje spotkań między wydziałami/jednostkami przed i w trakcie procesu czy wprowadzenie jednej karty oceny merytorycznej.
- ✓ Zdaniem wnioskodawców zdarzały się przypadki, gdy ten sam wniosek w różnych latach był różnie oceniany (w jednym roku został dopuszczony do głosowania a w innym nie).
- ✓ Część wnioskodawców ma poczucie, że osoby oceniające z wydziałów/jednostek, nie starają się wesprzeć wnioskodawców w doprowadzeniu projektu do stanu, w którym mógłby być on realizowany.
- ✓ Problemem jest również poczucie zawyżania kwot na etapie szacowania kosztów projektu przy weryfikacji (wydaje się, że poczucie to wynika jednak w większym stopniu z nieznamomości przez mieszkańców rzeczywistych kosztów).

Zrozumienie kryteriów oceny przez wnioskodawców

Czy jasne są dla Pan(i) kryteria weryfikacji projektów?

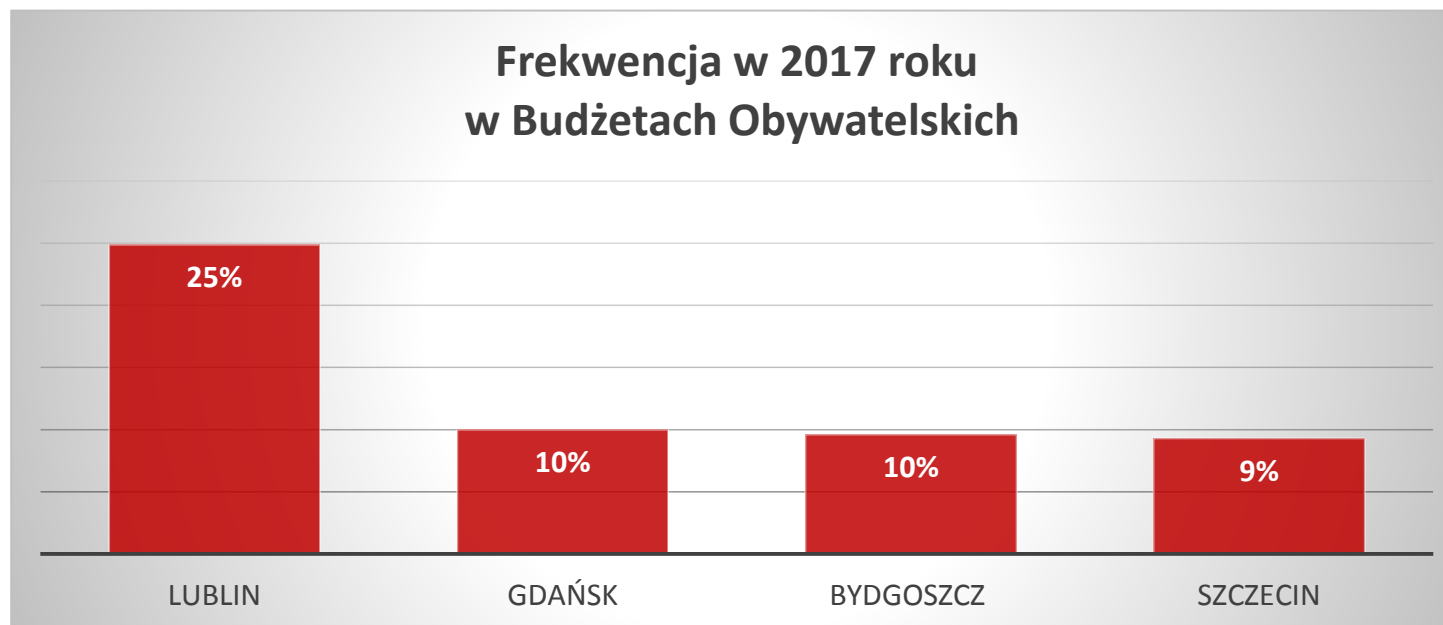
- ✓ Dla 38% wnioskodawców kryteria weryfikacji nie są jasne. Należy pomyśleć jak lepiej je komunikować (im wcześniej tym lepiej, do tego mogłyby służyć np. spotkania przed etapem składania wniosków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami

GŁOSOWANIE

Frekwencja

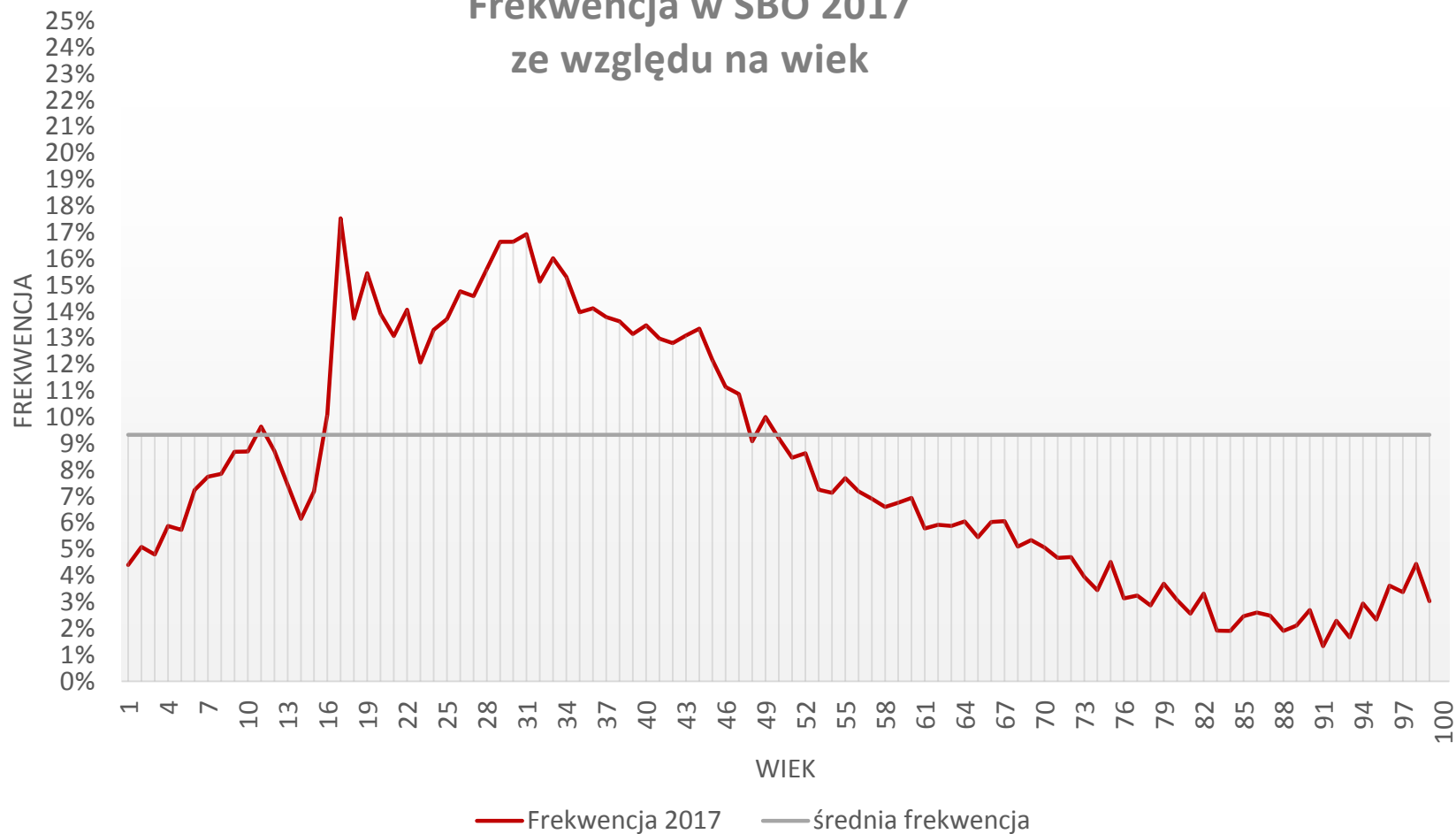
- ✓ Zasady głosowania są elementem procesu, który na przestrzeni wszystkich edycji podlegał największym zmianom. Z edycji na edycję różna była grupa osób uprawnionych do głosowania. Z tego względu **niewskazane jest porównywanie frekwencji z poszczególnych edycji.**
- ✓ Frekwencja w edycji 2017 Szczecińskiego Budżet Obywatelskiego wyniosła 9,3% i była porównywalna do frekwencji w analogicznych procesach przeprowadzonych w miastach o podobnej wielkości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Wiek głosujących

Frekwencja w SBO 2017
ze względu na wiek

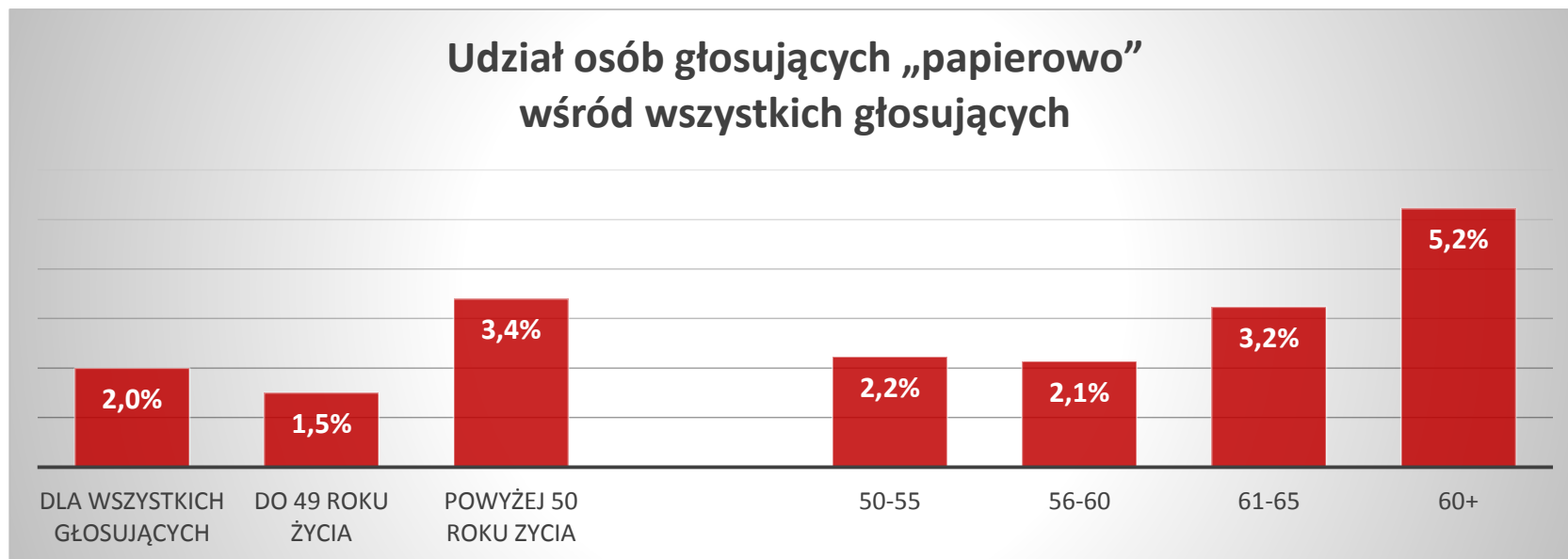
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Wiek głosujących

- ✓ Analiza głosów w poszczególnych grupach wiekowych wskazuje na istnienie dwóch trendów:
 - **Frekwencja gwałtownie rośnie pomiędzy 15 i 16 rokiem życia (z 10% do 18%).** Może to wynikać z aktywności szkół ponadgimnazjalnych w procesie – ale ta jest stosunkowo niska. Zarówno jeżeli chodzi o zgłoszone projekty dotyczące szkół jak i mobilizowanie uczniów do głosowania (np. w godzinach szkolnych głosowało średnio 30% uczniów, co na tle innych miast, jest stosunkowo niskim odsetkiem). O wiele bardziej prawdopodobnym wytłumaczeniem tak dużej różnicy jest fakt, że w ubiegłej edycji uprawnione do głosowania były osoby od 16 r.ż. Oznacza to, że **część mieszkańców nie jest świadoma zmiany zasad i dlatego nie zagłosowała w Budżecie. Należałoby to uwzględnić w promocji w kolejnej edycji Budżetu.**
 - Drugi trend związany jest ze **spadkiem frekwencji począwszy od 50 r.ż.** Zjawisko to jest charakterystyczne dla Budżetów opartych w znacznej części o głosowanie elektroniczne. Co prawda w Szczecińskim Budżecie Obywatelskim istnieje możliwość oddania głosu na papierowej karcie do głosowania, ale w ten sposób udało się zebrać głosy tylko od 670 osób (2% wszystkich głosujących).

Głosowanie papierowe

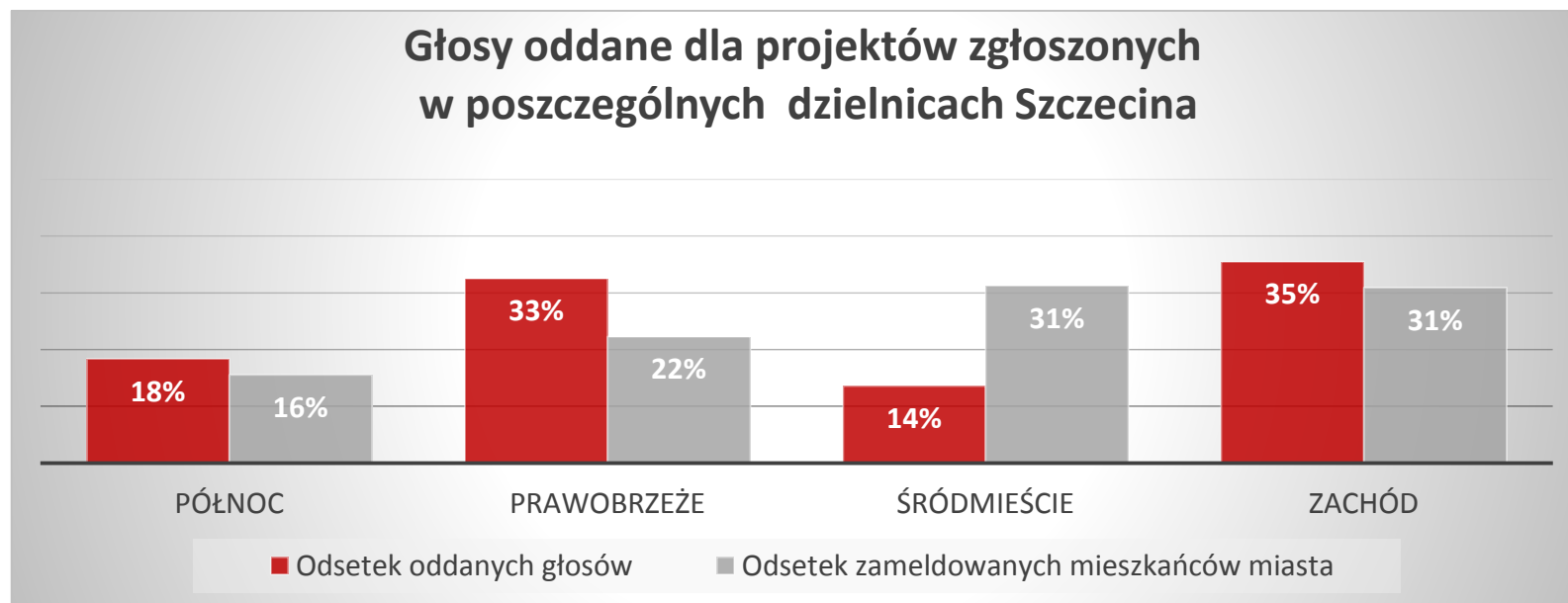
- ✓ **Głosowanie papierowe nie rozwiązuje problemu niskiej frekwencji wśród osób 50+.** Co prawda, w starszych grupach wiekowych z możliwości głosowania „papierowego” korzysta wyższy odsetek osób, ale w dalszym ciągu jest to nie więcej niż 5% wszystkich oddanych głosów w danej grupie wiekowej.
- ✓ Jednocześnie jednak **niektóre rozwiązania służące zbieraniu głosów papierowych (np. Budżetobus) mają duży potencjał promocyjny dla Budżetu.**
- ✓ Z perspektywy technicznej **należy przemyśleć zamianę głosów papierowych na głosowanie „asystowane”** (tzn. takie które odbywa się w określonym miejscu, ale głosy są od razu wprowadzane do systemu przez osoby pomagające głosować).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Frekwencja w dzielnicach

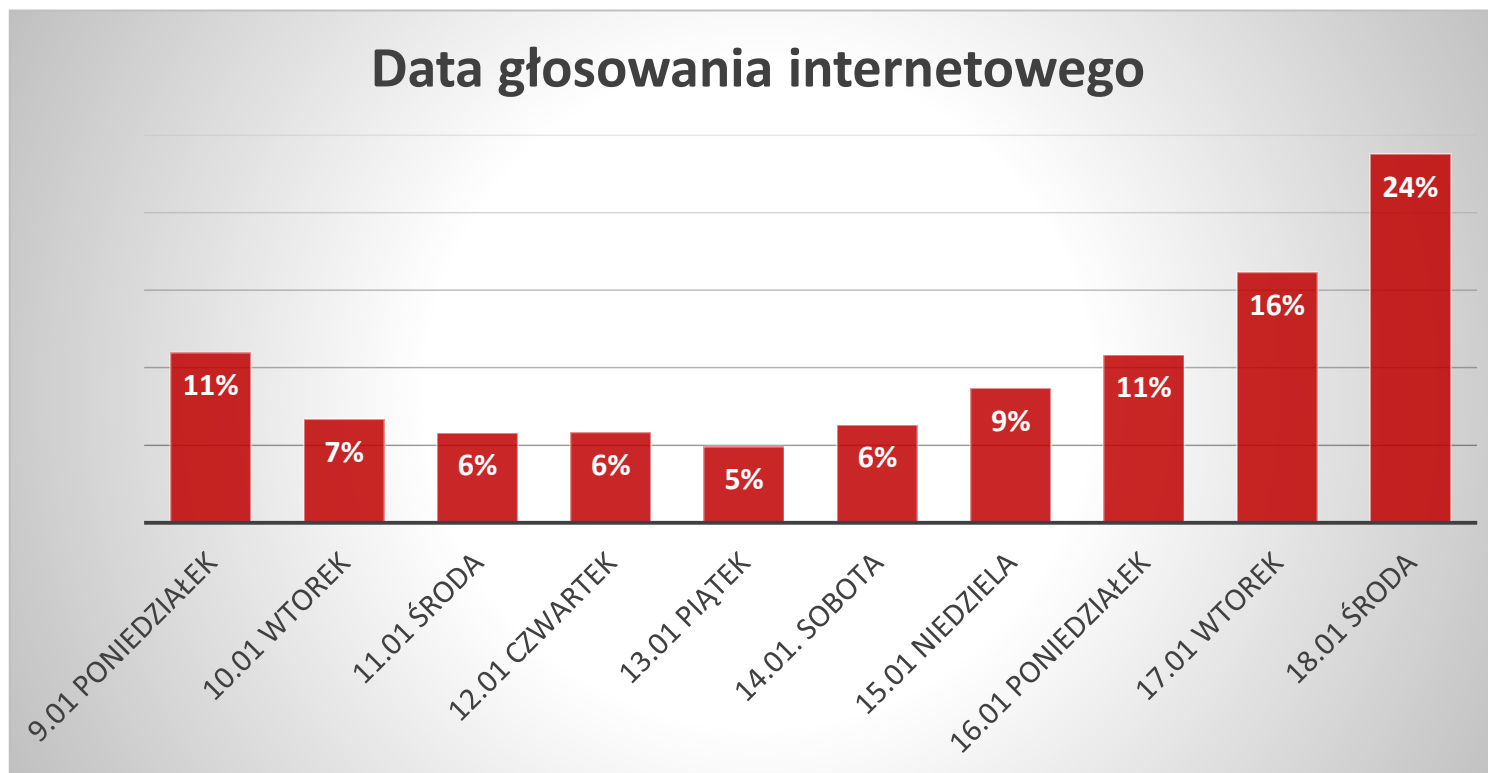
- ✓ Istnieją duże różnice w liczbie głosów oddanych na projekty z poszczególnych dzielnic. Różnice te nie mogą być tłumaczone zróżnicowaniem liczby mieszkańców.
- ✓ **Stosunkowo mało głosów, w stosunku do liczby mieszkańców, oddano na projekty w Śródmieściu, co najprawdopodobniej ma związek ze strukturą demograficzną mieszkańców dzielnicy (więcej osób starszych, które rzadziej głosują w Budżecie Obywatelskim). Fakt ten należy uwzględnić w promocji Budżetu w kolejnych edycjach.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Data głosowania

- ✓ Dane z głosowania pokazują, że **niezależnie od tego, ile czasu mają mieszkańcy na głosowanie, i tak większość z nich oddaje głosy w ostatnich dniach**. Autorzy „Standardów” sugerują jednak, aby głosowanie nie trwało krócej niż 7 dni.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

WYBÓR I REALIZACJA PROJEKTÓW

Wybór i realizacja projektów

- ✓ W edycji 2017 SBO do realizacji wybranych zostało łącznie 13 projektów. **Na „zwycięskie” projekty zagłosowało 29% wszystkich osób uczestniczących w głosowaniu. To stosunkowo niewiele, co może wpłynąć negatywnie na frekwencje w kolejnych edycjach Budżetu** (mieszkańcy chętniej uczestniczą w podobnych procesach gdy mają poczucie „wygranej”). Przy obecnym systemie podziału pieniędzy na duże/ małe projekty w ramach dzielnic, odsetek ten mógłby się znacząco zwiększyć przy zwiększeniu kwoty przeznaczonej na Budżet. Innym rozwiązaniem byłoby podzielenie miasta na mniejsze obszary np. dzielnice (jest to jednak na tyle duża zmiana, że wymaga ona skonsultowania z mieszkańcami)
- ✓ Bardzo dobrym rozwiązaniem istniejącym w Szczecińskim Budżecie Obywatelskim jest wprowadzenie reguły, że kolejny realizowany projekt z listy po głosowaniu musi być położony na terenie innego osiedla. Zapobiega to przestrzennej koncentracji zrealizowanych projektów i zmniejsza problem dominacji największych osiedli w ramach jednej edycji.
- ✓ W momencie prowadzenia ewaluacji wszystkie wybrane projekty były na wstępnym etapie realizacji. Sam proces został zaplanowany zgodnie ze „Standardami”, natomiast ostateczna ocena tego etapu możliwa będzie dopiero po roku.

EFEKTU BUDŻETU

Efekty realizacji Budżetu

Efekty udziału w budżecie dla wnioskodawców

- ✓ Metodologia przeprowadzonej ewaluacji pozwala na ocenę skutków realizacji budżetu jedynie w przypadku grupy wnioskodawców, w oparciu o ich deklaracje.
- ✓ Na podstawie udzielonych przez nich odpowiedzi można stwierdzić, że udział w Budżecie przyczynił się do wzmocnienia ich poczucia związku z miejscem zamieszkania, przełożył się na dalsze zaangażowanie społecznie, kontakty z innymi mieszkańcami oraz refleksje nad potrzebami własnymi i innych mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych w ankiecie z wnioskodawcami
Odpowiedzi „Zdecydowanie tak”

REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRZYSZŁYCH EWALUACJI

Rekomendacje dla ewaluacji

- ✓ **Ewaluacja on-going (towarzysząca) zamiast ex-post** (na zakończenie procesu). Dla jakości ewaluacji najlepiej jest, gdy proces pozyskiwania informacji rozpoczyna się wraz z Budżetem Obywatelskim i przebiega równolegle. Dzięki temu można zebrać więcej informacji o przebiegu BO, a wiedza pozyskana na jednym etapie procesu może zostać wykorzystana do poprawy kolejnego, jeszcze w tej samej edycji BO.
- ✓ **„Wszystcie” w proces realizacji BO stałych elementów służących zbieraniu informacji o jego przebiegu i skutkach.** BO jest procesem, który z roku na rok posiada podobne komponenty. W kolejnych edycjach mamy do czynienia z tymi samymi etapami oraz zaangażowanymi w nie aktorami społecznymi. W tej sytuacji zasadne jest stworzenie systemu pomiaru wybranych wskaźników w określonych punktach czasu. Dzięki standaryzacji narzędzi wyniki mogłyby być porównywane pomiędzy różnymi edycjami BO. Przykładowe narzędzia służące do tego celu to np.
 - ankieta wypełniana przez wnioskodawców po złożeniu projektów i/lub po etapie weryfikacji
 - formularz oceny procesu wypełniany przez urzędników po weryfikacji
 - sondaż on-line wśród mieszkańców bezpośrednio po zakończeniu głosowania,
- ✓ Warto w przyszłości zebrać informacje od osób oceniających wnioski z wydziałów/jednostek oraz porozmawiać z wnioskodawcami.
- ✓ W perspektywie kolejnych ewaluacji należy przemyśleć na jakie cele strategiczne ma odpowiadać budżet (do jakich efektów wykraczających poza proces ma on prowadzić) i dopasować odpowiednie metody do ich zbadania.

Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA

Rafał Rudnicki

rrudnicki@stocznia.org.pl

